

Mirovna pogodba med Piranom in Rovinjem iz leta 1209

V zbirki listin, ki jih hranijo v piranskem arhivu, je tudi skromen pergament, popisan z nadvse zanimivim besedilom

Arhiv v Piranu hrani lepo število vsebinsko in paleografsko zanimivih srednjeveških pergamentnih listin najrazličnejših formatov. Nekatere so miniaturne (8x4 centimetre), druge povprečne, tretje pa ogromne, saj v dolžino in širino merijo več decimetrov. Tudi značaji so raznovrstni: zadolžnice, darovnice, prošnje, pogodbe, privilegiji. Obstajajo primerki, ki so pisani s skrajno kaligrafsko natančnostjo in so lepo iluminirani, bodisi z barvami ali pa z neke vrste tušem, pa tudi taki, pri katerih je pisava zelo zanemarljiva. Videz listine je praviloma odvisen od njenega značaja in od pisarjevega (notarjevega) čuta za lepopisje. Toda tudi to pravilo ni brez izjem, kajti obstajajo listine, ki so zelo malomarne, čeprav bi morale zaradi pomembnosti besedila ustrezati vsem pravilom kaligrafske estetike. Velika večina listin se nanaša na Piran in njegovo okolico, vendar so kraji, kjer so nastale, zelo različni: poleg Pirana tudi Trst, Koper, Benetke, Ferrara, Chioggia, Oglej. Vsaka listina predstavlja kamenček v mozaiku zgodovine Pirana in njegovega zaledja. Po zaslugi učitelja in bibliotekarja Domenica Petronia je ta mozaik dokaj popoln, kajti prav njemu gre zasluga, da je leta 1940 arhivsko gradivo ostalo v Piranu, medtem ko so bili arhivi drugih mest odpeljani v Italijo.

ENODNEVNA »VOJNA«

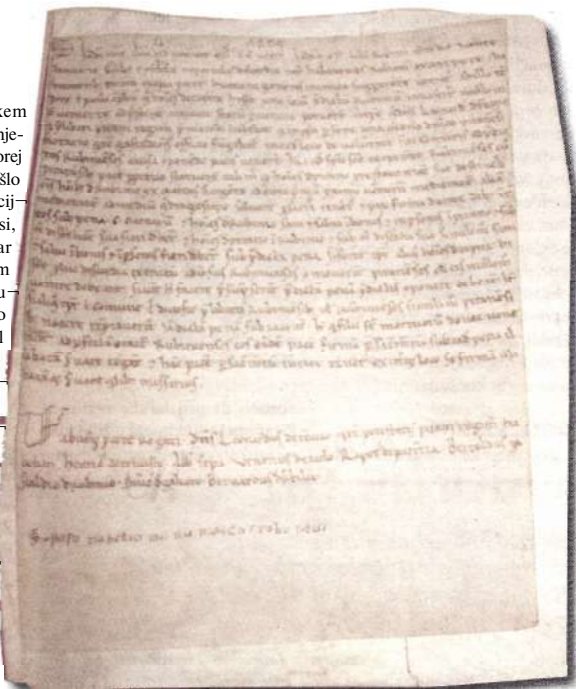
V zbirki listin najdemo tudi majhen in zanemarljiv pergament, ki daje vtis čisto vsakdanje zabeleške, vendar je popisan z nadvse zanimivim besedilom. Gre namreč za mirovno pogodbo, ki sta jo sklenila Piran in Rovinj 4. januarja 1209 v Rovinju. Akt sklenitve mirovnega sporazuma nedvomno pričča o predhodnem sporu med omenjenima mestoma. Datum začetka in trajanje spora (vojne) v listini nista omenjena. Prav gotovo pa ni šlo za dolgotrajni spor, ampak le za enodnevni ali kvečjemu nekajdnevni spopad. V uvodnem besedilu listine je navedeno, da je Koper ob pomoči Pirana napadel in opustošil Rovinj. Med konfliktom pa se je Piran »spomnil« na staro prijateljstvo, ki ga je vezelo z Rovinjem, in se odločil, da sklene mir. Vodilni napada-

lec je bil potemtakem Koper, Piran pa le njegov pomočnik. Torej bi lahko rekli, da je šlo za neke vrste koalicijski napad. B. Benussi, že umrli zgodovinar iz Rovinja, v svojem delu *Storia documentata di Rovigno* (drugi ponatis izšel leta 1977) navaja, da je Piran do tedaj živel v tesnih prijateljskih odnosih z Rovinjem. Iz kakšnih razlogov pa se je potem pridružil sovražniku svojega prijatelja? Poglaviten razlog je bil prav gotovo strah pred Koprom, ki je bil, če že ne gospodarsko, pa vsaj politično močnejši.

Tako posvetne kot cerkvene koprskе oblasti so namreč najrazličneje pritiskale na Piran, saj se je Koper do svojih sosedov vedno vedel superiorno. Omenil bi le spor med koprskim škofom in piransko občino zaradi oljne desetine, ki mu jo je ta morala dati. Nesoglasja, ki so se začela marca 1201 in so se vlekla do oktobra 1205, so imela za Piran negativne posledice (interdikt). Spor so reševali številni škofje (iz Ferrare, Chioggie ...), toda zaradi trdovratnosti koprskega klera na eni in doslednosti piranskih oblasti na drugi strani je bil ves škofovski trud zaman. Na prošnjo Pirana je zadevo končno in dokončno uredil papež s svojim posredovanjem.

SEPARATNI MIR

Ko je Istra ob koncu prvega desetletja 13. stoletja prišla pod dejansko oblast oglejskih patriarhov, so ti namestili svojega deželnega upravitelja v Kopru. Dotedanji Justinopolis je tedaj postal Caput Histriae - glava Istre.

Svetno oblast nad Istro je namreč oglejskemu patriarhu s posebnim privilegijem podelil nemški cesar Henrik IV, in sicer že leta 1077, vendar je ta podelitev celo 11. in 12. stoletje ostala formalna. Prvo politično besedo so namreč v Istri obdržali člani nemških rodbin Eppenstein, Orlamünde in Spanhei, in to do začetka 13. stoletja. Koper je znal spretno izkoristiti svoj položaj »glavnega« mesta Istre: ves čas vlade oglejskih patriarhov v Istri je bil glede na druga mesta v privilegiranim položaju. Privilegirani položaj je ponekod vzbujal spoštovanje, drugod pa strah in zaskrbljenost. Zadnje je bil poglaviten razlog, da se mu je Piran pridružil pri napadu na Rovinj. Koper in Piran sta torej napadla in opustošila Rovinj (P. Kandler poroča celo o človeških žrtvah med Rovinjčani). Piran je kmalu uvidel napako, ki jo je zagrešil, ko je stopil v koalicijo s Koprom. Piranski Veliki svet je zato poslal v Rovinj podestata Leonarda de Trichano in gastalda (stalni patriarhov predstavnik v mestu) Domenica Piranesi z

namenom, da z Rovinjem skleneta mir. S predstavnikom Rovinja, gastaldom Bertoldom, sta ob navzočnosti prič sklenila in podpisala mirovno pogodbo. Za to dejanje pa Koper očitno ni vedel. Dejstvo, da se kot predstavnik Rovinja omenja le gastald Bertold, nam lahko pove, da je bilo mesto že trdno v patriarhovih rokah, medtem ko Piran tedaj še ni bil tako krepko vezan na oglejski tron (podestat in gastald). Če se vrnemo k pogodbi, bi lahko rekli, da je bil to v resnici separatni mir, kajti sklenjen je bil le med omenjenima mestoma. Med Kopro in Rovinjem je sicer prišlo do sklenitve premirja, vendar pa ne do podpisa mirovne pogodbe. Odnosi med mestoma so ostali še naprej hladni in sovražni. Lahko bi rekli, da formalno-pravno vojna med Kopro in Rovinjem še do danes ni končana.

OBISKI ZA ZABAVO

B. Benussi v že omenjenem delu

Pirančani na obisku v Rovinju, 5. julija 1896 (visita festosa). Na slavo so prispeli z bogato okrašeno ladjo.

poroča, da prijateljske vezi med Piranom in Rovinjem odslej niso bile nikoli več pretrgane. Obstaja

podatek, ki pravi, da sta se mesti v spomin na sklenitev mirovne pogodbe zmenili, da se bosta vsakih 25 let vzajemno obiskovali. Namen teh obiskov je bila zabava (visite festose), ta tradicija pa se je ohranila dolga stoletja in se je končala šele 5. julija 1896 z obiskom Pirančanov v Rovinju.

DOLOČBE MIROVNE POGODBE

Za Piran so bile dokaj težke, vendar jih je ta brez ugovora sprejel. V prostem prevodu se te določbe glasijo:

Odslej vlada med mestoma trajen mir.

Piran se pod prisego obveže, da bo plačal Rovinju 20 mark vojne odškodnine. Domenili so se, da mesto izplača polovico zneska prvi dan po pustu, drugo polovico pa ob izteku pustnega časa.

Mesto, ki bi morda pretrgalo mir, bo moralo plačati drugemu 100 mark kazni.

Rovinčanom se zagotovi svoboda gibanja ter zajamči varnost za njih in njihovo blago v Piranu in na vsem piranskem območju. Določba velja tudi za Pirančane. Za kršitelja je določena kazen v znesku 100 mark.

Piran se obveže (s prisego), da

ne bo nikoli več sodeloval s Kopro, če bi ta spet napadel Rovinj. Za nespoštovanje te določbe je predpisana kazen v znesku 100 mark.

Mesti se vzajemno obvežeta, da nikoli več ne bosta poskušali drugo drugemu v ničemer škodovati. Določba velja za mesti v smislu skupnosti kakor tudi za posamezne občane. Za kršitelja je predpisana kazen 100 mark.

Rovinčani se s prisego obvežejo, da bodo mladoletne sinove pokojnih staršev, dokler ti ne postanejo polnoletni, vzgajali tako, da se bodo trdno držali tega miru, sicer morajo plačati 100 mark.

Tudi kmetje obeh področij morajo spoštovati določbe tega miru, v nasprotnem primeru morajo tudi oni plačati 100 mark.

Za boljšo predstavo naj navedem, da je takrat en osel stal eno marko; za ta znesek pa se je lahko kupilo tudi od šest do sedem ovac, medtem ko je bila cena jezdnega konja okrog pet mark. Takratne marke so bile le denarne števnice - drugače jih niso uporabljali kot denar.

MARIO ROŽAC